

prof. dr hab. inż. Bogusław Szmygin
Politechnika Lubelska
Wydział Budownictwa i Architektury
20-618 Lublin, ul.Nadbystrzycka 40

Lublin, 2 grudnia 2025

RECENZJA UZUPEŁNIAJACA

rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim*

Promotor: dr hab. inż. arch. Cezary Głuszek

Podstawa formalna i merytoryczna

- pismo Pani prof. dr hab. inż. arch Krystyny Solarek, Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej z dnia 10.10.2025 o recenzję poprawionej pracy doktorskiej mgr. inż. arch. Aleksandra Sojki
- pismo Pani prof. dr hab. inż. arch Krystyny Solarek, Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej
- ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku, – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z póź. zm.)
- praca doktorska mgr inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim*, przygotowana pod kierunkiem Promotora Pana dr hab. inż. arch. Cezarego Głuszka, na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej

Celem recenzji jest ocena poprawionej pracy doktorskiej mgr. inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim* w zakresie uwag wskazanych w recenzji sporządzonej w dniu 24 marca 2025 roku.

W recenzji praca doktorska mgr inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim* sformułowano kilka krytycznych uwag i poproszono o poprawienie pracy. Praca została poprawiona i przesłana do ponownej recenzji. Przedmiotem obecnej recenzji (poprawionej pracy) jest sprawdzenie w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi sformułowane w *Uwagach końcowych* pierwszej recenzji.

I. Uwagi końcowe (do pierwszej wersji pracy)

W pierwszej recenzji sformułowano następujące uwagi:

1. Nie jest jasny dobór zagadnień w rozdziale II, z punktu widzenia wyводу mającego wykazać postawione tezy pracy, ponadto mało klarowne są wywody zawarte w kilku punktach.

Struktura i treść rozdziału wymagają uporządkowania.

2. Pewne wątpliwości budzi przyjęta metodologii badania problemu. O ile można przyjąć zasadność przyjętych przez Doktoranta kryteriów oceny skuteczności formy zarządzania twierdzeniami, to zasadniczą wątpliwość budzi dokonanie ocen na podstawie niepełnych analiz. Ocena efektywności zarządzania na podstawie pojedynczych obiektów może bowiem być skutkiem bardzo wielu czynników, nie tylko formy zarządczej wybranej przez samorząd (np. kwalifikacje, osobowość, wykształcenie, zaangażowanie osób zarządzających obiektem). Dlatego wyciąganie kluczowych dla pracy wniosków jest mało uprawnione.

Należy opisać i uzasadnić wybór obiektów referencyjnych na tle grupy podobnych obiektów.

3. Uzasadnienie tezy pracy - wskazanie optymalnej formy zarządzania tego typu zabytkami, powinno być oparte o porównywalne wskaźniki – tymczasem jest oparte o wnioski opisowe.

Należy pokazać elementy obiektywizujące sprawność procesu zarządzania jako uzasadnienie tezy o wyższości dedykowanej jednostki zarządczej nad innymi formami.

4. W zbyt małym stopniu zostały udzielone odpowiedzi na pytania badawcze.

Należy szerzej odpowiedzieć na pytania badawcze.

5. Niejasna jest rola rozbudowanego materiału ilustracyjnego.

Należy uzasadnić i powiązać materiał ilustracyjny z treścią prowadzonego w pracy wyvodu.

II. Ocena poprawionej wersji pracy

Na podstawie analizy poprawionej wersji pracy doktorskiej mgr inż. arch. Aleksandra Sojki stwierdzam, że zostały odpowiednio poprawione i usunięte wszystkie mankamenty wyszczególnione w poprzedniej recenzji. Usunięcie wskazanych mankamentów można podsumować w następujący sposób.

1. Niejednoznaczny dobór zagadnień w Rozdziale II; potrzeba uporządkowania treści

Wątpliwość recenzenta:

Rozdział II był niespójny, zawierał elementy niepowiązane z tematem oraz zbyt rozbudowane treści o wartościowaniu zabytków, nieprowadzące w sposób czytelny do

wykazania tez pracy. Wskazano konieczność uporządkowania struktury i treści rozdziału.

Ocena poprawionej pracy:

Analiza wersji poprawionej pokazuje znaczącą restrukturyzację Rozdziału II:

- Wprowadzono przejrzysty schemat treści: zarządzanie vs. administrowanie, definicję zabytku, podmioty, struktury zarządcze, obowiązki właściciela, modele teoretyczne, analiza zasobu. (s. 18–82)
- Usunięto lub ograniczono zbędne dygresje dotyczące wartościowania; obecnie odniesienia te są osadzone w kontekście istotnych działań zarządcy dobra, co jest zgodne z uwagą recenzenta, że wartościowanie powinno mieć wymiar funkcjonalny.
- Uporządkowano definicje i logicznie połączono przejścia między poszczególnymi podrozdziałami.

Wniosek:

Zastrzeżenie nr 1 zostało w znacznym stopniu usunięte. Rozdział II jest obecnie spójny, funkcjonalnie powiązany z tematem i stanowi merytoryczne przygotowanie dla dalszych wywodów pracy.

2. Niewystarczające uzasadnienie doboru obiektów referencyjnych; potrzeba opisanie ich na tle grupy porównawczej

Wątpliwość recenzenta:

Wskazano, że wybór trzech twierdz przedstawionych w pracy nie został osadzony w szerszym zbiorze podobnych obiektów i powinien być dodatkowo uzasadniony.

Ocena poprawionej pracy:

W poprawionej pracy Autor:

- Jednoznacznie wskazał kryteria wyboru obiektów: możliwość zarządzania twierdzą, spójność przestrzenna twierdzy (twierdze punktowe), ograniczenia finansowe jednostki zarządzającej (gminy), zróżnicowanie (formy zarządu, liczby turystów, stan zachowania) (s. 11, 15–16)
- Uzasadnił analizę funkcjonalną, a nie ilościową (s. 11–12).
- Określił grupę porównawczą, wskazując odmiennosć twierdz fortowych i punktowych jako warunek eliminacji innych obiektów.

Przytoczone przykłady i uzasadnienia nie stanowią pełnej charakterystyki „odrzuconych” twierdz, jednak obecnie wskazane kryteria są czytelne, jednoznaczne i logicznie powiązane z celem badawczym.

Wniosek:

Zastrzeżenie nr 2 uznać można za usunięte. Dobór obiektów został opisany i umożliwia ocenę poprawności przyjętej próby badawczej.

3. Brak porównywalnych wskaźników; wnioski zbyt opisowe

Wątpliwość recenzenta:

W recenzji wskazano, że Doktorant powinien uzasadnić tezę o wyższości określonej formy zarządu na wskaźnikach, które pozwalają na obiektywizację porównań.

Ocena poprawionej pracy:

W poprawionej wersji praca została przebudowana aby uwzględnić metody analityczne:

- Wprowadzono modelowy wzorzec zarządzania, który pełni rolę matrycy oceny (s. 86–87).

- Określono pola badawcze (dokumentacja, finanse, programowanie strategiczne, inwestycje, obiekt jako produkt turystyczny itd.).
- Wprowadzono dwupoziomową analizę porównawczą: obiekty vs. wzorzec, obiekty między sobą (s. 86–88)
- Uwzględniono dane ilościowe: ruch turystyczny, strukturę przychodów, wydatki, zakres inwestycji, efektywność programowania użytkowego.
- Wyniki odnoszą się do mierzalnych kategorii (np. decyzyjność, wykorzystanie form ochrony, efektywność inwestycji), co stanowi znaczący postęp względem wersji recenzowanej pierwotnie.

Wniosek:

Zastrzeżenie nr 3 zostało usunięte. Wprowadzone wskaźniki i porównania uzupełniają pracę, wprowadzając aspekt analityczny.

4. Niewystarczające odpowiedzi na pytania badawcze

Wątpliwość recenzenta:

W wersji pierwotnej pytania badawcze nie zostały w pełni rozwinięte i uzasadnione.

Ocena poprawionej pracy:

W końcowym rozdziale pracy Doktorant sformułował bardziej rozwinięte i poparte argumentami odpowiedzi

- Autor wykazał wpływ formy zarządu na każdy z pięciu obszarów pytania badawczego, w tym: decyzyjność, przygotowanie merytoryczne, cele i misję podmiotu, możliwości formalno-prawne, realizację obowiązków właścicielskich (s. 137–140)
- Argumentacja została oparta na materiale porównawczym i obserwacyjnym, a nie jedynie intuicjach.
- Autor sformułował syntetyczne podsumowanie, wskazując, że „przeprowadzone badania odpowiedziały na wszystkie pytania badawcze i potwierdziły hipotezę” (s. 137).

Wniosek:

Zastrzeżenie nr 4 zostało usunięte. Odpowiedzi mają charakter rzeczowy i są oparte na przeprowadzonej analizie.

5. Niejasna rola materiału ilustracyjnego; konieczność powiązania go treściami przedstawionym w tekście

Wątpliwość recenzenta:

Rozbudowany materiał graficzny nie był powiązany z argumentacją przedstawioną w tekście pracy.

Ocena poprawionej pracy:

W wersji poprawionej:

- Materiał ilustracyjny został włączony do procesów analitycznych – stanowi ilustrację badań terenowych.
- Dokumentacja fotograficzna jest elementem oceny obiektów: stanu zachowania, efektów inwestycji, dynamiki zmian, porównania stanu wyjściowego i obecnego, (s. 86–88)
- Schematy i diagramy (np. Rys. 1 – model metody porównawczej) pełnią funkcję porządkującą, a ilustracje są integralną częścią aparatu naukowego.

Wniosek:

Zastrzeżenie nr 5 zostało usunięte. Rola ilustracji jest czytelna, są one zintegrowane z wywodem przedstawionym w pracy.

Podsumowanie poprawek

Analiza wersji poprawionej rozprawy pozwala stwierdzić, że wszystkie podniesione recenzji uwagi uwzględnione i usunięte.

W szczególności:

- uporządkowano i uczyniono treść rozdziału teoretycznego,
- wzmocniono metodologię badań,
- wprowadzono obiektywizujące wskaźniki,
- udzielono pełnych i dowodowych odpowiedzi na pytania badawcze,
- powiązano materiał ilustracyjny z argumentacją.

W świetle powyższego poprawiona rozprawa spełnia warunek wskazany w recenzji pierwotnej – teza pracy została wykazana w sposób rzetelny, a cele badawcze zostały osiągnięte.

Wniosek końcowy

Praca doktorska mgr inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim*, napisana pod naukową opieką dr hab. inż. arch. Cezarego Głuszka, podnosi ważny problem zarządzania złożonymi obiektami zabytkowymi jakimi są nowożytne twierdze.

Doktorant zebrał obszerny materiał dotyczący podjętej tematyki. W wersji poprawionej pracy zostały usunięte mankamenty wskazane przez recenzenta. W efekcie teza postawiona w pracy została w pełni wykazana, a cele badawcze rozwinięte w odpowiednim zakresie.

Stwierdzam, że po dokonaniu poprawek praca mgr inż. arch. Aleksandra Sojki pt.: *Zarządzanie obiektami zabytkowymi na terenie Polski na przykładzie twierdz nowożytnych Boyen, Kłodzko i Srebrna Góra – w ujęciu konserwatorskim*, spełnia wymagania dotyczące dysertacji doktorskich określone w ustawie i może być podstawa dalszego procedowania przewodu doktorskiego.